

Прегледни рад

УДК: 659.92; 005.932:334.7

Инвентарни биланси у функцији менаџмента предузећа

Иван Милојевић^{1*}, Драго Цвијановић²

¹ Војна академија, Београд

² Универзитет у Крагујевцу, Факултет за хотелијерство и туризам у Врњачкој Бањи

Сажетак: Економско разматрање појава сваког пословног субјекта у својој основи има вредност као исходиште. На први поглед оно мора представљати ценовни израз натуралне компоненте, али то не мора увек бити случај.

У овом раду приказаћемо улогу инвентара у формирању вредносног биланса пословног субјекта, као и његово формално методичко обележје вредносно-аналитичког инструмента.

Узимајући у обзир све значајније карактеристике биланса, приказаћемо инвентарни биланс у светлу пословне политике, наспрам недостатака књиговодствених биланса.

Кључне речи: биланс, инвентар, вредност предузећа, књиговодство
JEL класификација: M41, M10

Inventory balance in as a means of company management

Abstract: Value is seen as a starting point of the economic consideration of each entity occurrence. Though, at first sight, it must represent natural components expressed in terms of price, it may not always be the case.

This study shows the role of inventory in the formation of the value of balance of a business entity as well as formal methodological feature of this value and analytical instrument.

Taking into account all the significant features of the balance, we will present the inventory balance in the light of business policy against the shortcomings of bookkeeping balance.

Keywords: balance, inventory, value of the company, bookkeeping
JEL classification: M41, M10

1. Увод

Полазиште у исказивању вредности пословних субјеката јесте имовина којом они располажу са једне стране и порекло те имовине са друге стране. Ово јединство представља у најширем схватању биланс пословног субјекта. Наравно да услед измењених пословних функција сваки субјекат формира засебну целовитост

---

* drimilojevic@gmail.com

биланса, тако да се и његова суштинска вредност испољава на себи својствен начин, али се суштинска функција може задржати на овом полазишту.

Истраживање усмерено на инвентарне билансе засновали смо на проблему истинитости и веродостојности приказивања објективне стварности пословних субјеката. У том циљу истраживали смо који је значај и улога инвентарних биланса у пословном исказивању вредности. Узимајући у обзир велику заступљеност књиговодствених биланса, као и вредновање у складу, како са законском, тако и са професионалном регулативом, у овом раду ћемо истаћи улогу и могућности да се инвентарни биланси користе као провера књиговодственим билансима пословних субјеката.

Потреба приказивања пословних догађаја условила је и широк спектар механизма које користимо како би их на што прецизнији и целисходнији начин приказали, али се у свему томе мора узети у обзир одређени степен ризика управо у домену одмеравања вредности.

2. Утврђивање вредности

Процес утврђивања вредности у пословним субјектима подразумева сумирање свих вредности које се у одређеном временском периоду створе унутар истог и умање за све параметре који утичу на смањење вредности. Такав резултат се једном речју може окарактерисати као текући резултат, који коригује постојани резултат утврђен пресеком на почетку обрачунског периода, након чега је потребно извршити корекције одређеним методама. С тим у вези, овај процес и има карактер процеса и због тога га често и називамо процесом билансирања.

Процес билансирања, као што се из изнетог може видети, обухвата два тока: први у домену кориговања стационарног положаја из претходног периода и други у делу сабирања створених вредности и њихово умањење за настале расходе (такозвана умањења вредности).

Овако представљен процес може се исказати релацијама:

$$Сп = И - О \quad (1)$$

где симболи имају следеће значење: Сп- стационарни резултат, И- имовина, О- обавезе, у првом делу, а други део кроз релацију:

$$Рп = Пр - Ра \quad (2)$$

где симболи имају следећа значења: Рп- резултат периода, Пр- приходи, Ра- расходи.

Збирни израз вредности се може приказати као сума претходних релација:

$$Впс = Сп + Рп \quad (3)$$

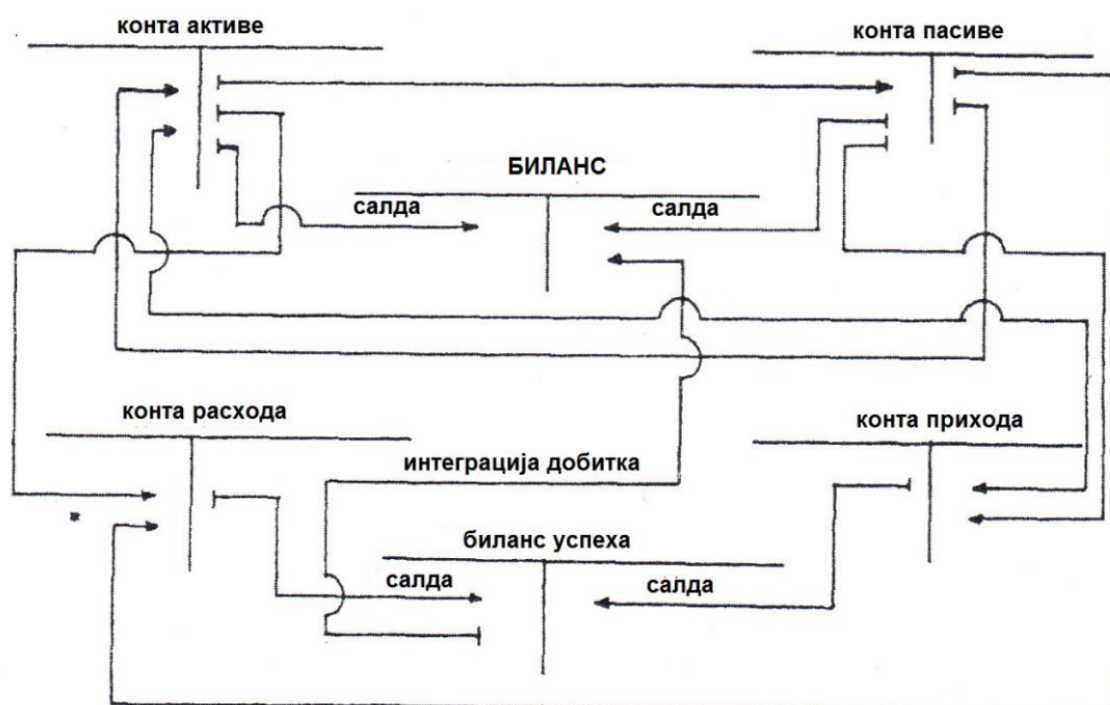
где симбол Впс означава вредност пословног субјекта.

Аналитичким методама се представљена релација може даље рашчлањавати, али ће то бити предмет наредног дела овог истраживања.

Ова релација посматрана из угла инвентарних биланса има другачији изглед. Инвентарни биланси полазе са становишта да се вредности утврђују простим збрајањем појединачних вредности којима пословни субјект располаже, које се

коригују сумом изазивача умањења вредности такозваним обавезама (Ранковић, 2013).

Слика 1: Књиговодствени обрачунски систем

Извор: (Ранковић, 2013)

3. Чиниоци вредности инвентарних биланса

Сваки пословни субјекат има у основи потребу за обезбеђивањем основних фактора производње у зависности од делатности којом се бави. С тим у вези можемо у инвентарном смислу утврдити три категорије фактора: нематеријални, материјални и финансијски (Милојевић, 2010).

Овако посматране категорије имовине морају се третирати у домену власничке структуре као сопствено власништво или као нека од категорија позајмљеног власничког елемента. С тим у вези, инвентарни биланси за разлику од књиговодствених изискују већи степен примарних истраживачких података (који се добијају бројањем, вагањем, мерењем итд.), али у складу са тим обезбеђују и виши ниво тачности информација до којих се долази у процењу билансирања. Ово је посебно значајно за веће пословне системе (Малинић, 2014), јер мањи системи сами по себи омогућавају довољан степен оперативности система за потребе оваквих биланса.

Нематеријалне категорије имовине за потребе сачињавања инвентарних биланса укључују сваки облик поседовања (патената, лиценци, робних марки, жигова, софтвера итд.), као и сваке друге нематеријалне имовине која се као таква може исказати у вредносном смислу. Вредносна величина ове врсте имовине управо због своје нематеријалности потврђује се одређеним спектром правних аката у виду докумената.

Инвентарна вредност ове врсте имовине ни у ком случају није занемарљива. Отуда што у системима вредновања не познаје имперфектна тржишта. Увођењем система вредности у тржишни начин привређивања и билансирање постаје све сложенији и у најмању руку моћемо рећи софиситирани процес. Уједначавања принципа за

приказивање вредности имовине пословних субјеката или ентитета постаје тежишни задатак билансног процеса.

Поред нематеријалне имовине билансирање инвентарним поступком највише захтева материјална имовина, јер у својој природној димензионисаности заузима највећи степен оперативне употребе свих пословних ентитета. Овај вид имовине код инвентарних биланса управо доприноси на значају квалитету билансирања. Може се претпоставити улога билансно значајних позиција у оквиру вредности ентитета као целине, узимајући у обзир све факторе материјалности са нивоа имобилисаности до конкретне функционалности.

Захваљујући оваквом посматрању материјалне имовине у оквиру биланса се успоставља систем вредности креиран уступцима основне над обртном имовином и то пре свега у домену значајности циркулације односно обрта имовине. Основна имовина има мањи степен обрта, с тога је могуће лакше праћење овог вида имовине, док се њена ценовна компонента, као и код књиговодственог билансирања мора пратити и уподобљавати са тржишним условима. При билансирању ове имовине проблем представља утврђивање степена преношења вредности на готов производ.

Обртна имовина материјалног облика изазива највиши степен пажње приликом инвентарног билансирања и то баш у домену формирања производа, односно промене стања из материјала као фактора производње у готове производе или полуфабрикате у току производње. Инвентарни биланси у овом домену имају предност у односу на књиговодствене билансе, јер за основ узимају одређено стање имовине.

Финансијска имовина као предмет билансирања исказује се у два појавна облика најчешће и то у облику: новца и новчаних изведеница (хартија од вредности или њених сурогата). Њено обухватање у свему одговара књиговодственим билансима, јер се фазно утврђивање вредности мора уподобити са вредностима исказаним у електронским записима. Предност инвентарних биланса може се наћи у надомештавању контролних механизма код билансирања између основних и помоћних евиденција које могу имати несагласне елементе. Ово се пре свега односи на евиденције вредносних папира и излазних рачуна. У овом домену инвентарни биланси се показују изузетно подесним за узимање вредносних показатеља готовинског дела финансијских средстава, која се на основу помоћних евиденција билансирају путем основних пословних књига.

На страни власништва билансирање подразумева прецизно утврђивање остварених обавеза наспрам капитала власника пословних субјеката. Наговештавање обавеза које нису пословно књижене у великој мери даје предности инвентарним над књиговодственим билансима.

4. Факторски третман различитих вредновања код инвентарног биланса

Неизоставна категорија билансирања јесу залихе, и оне управо представљају факторску разлику од књиговодствених биланса. Ова разлика лежи у томе што се вредност залиха готових производа евидентира симболички кроз евиденциони рачун готових производа у финансијском књиговодству, које представља основу за сачињавање књиговодствених биланса. Вредност која се ствара и материјализује у готовим производима креира се унутар самог процеса производње и не узима у обзир све факторе који се манифестују у финансијском књиговодству (Милојевић и сар., 2012). У овом чиниоцу се налази одговор на питање зашто фактори

материјалне имовине имају велики значај над процесом билансирања, када су они најцелсходнији за онтолошко прагматични приступ билансирања.

Формирајући фактор готовог производа, залихе доживљавају преображај од појединачних материјала, дејством средстава за рад и радне снаге. Инвентарни биланси у циклусу билансирања ову компоненту утврђују инвентарисањем, а не књиговодственим начином обрачуна трошкова, тако да се вредност утврђује као производ количине и појединачне цене уважавајући све нуспроизоде (Стевановић, 2013).

За разлику од књиговодствених биланса код којих се вредност залиха готових производа коригује сумирањем залиха на почетку са додатним производима у току периода, а за њихову корекцију евидентира приход као корекција успеха у резултату периода, инвентарни биланси у процесу утврђивања вредности готових производа немају за резултат корекцију резултата периода у домену формирања залиха производа, већ укупност производа укључују збирно у инвентарни биланс. На овај начин се превазилази недостатак погонског књиговодственог система који упућује на квалитет билансирања у области књиговодствених биланса.

Најзначајније обележје инвентарних биланса јесте законско упориште, које за разлику од књиговодствених биланса нема празнину у нормативном регулисању, јер се систем финансијског књиговодства уређује како домаћом тако и међународном рачуноводственом регулативом, док се интерни погонски обрачун препушта самом пословном субјекту на уређивање. Овде управо лежи мањкавост књиговодствених биланса који формирају вредност пословног субјекта кориговањем стационарног положаја са резултатом периода. Резултат периода се за износ промена стања залиха готових производа увећава или умањује, а који се добија као резултат интерног књиговодственог обрачуна, који може, али и не мора бити урађен у скалду са начелима уредног књиговодства и билансирања (Шкарић Јовановић, 2015).

Инвентарни биланси у својој основи имају једноставнији, али у процесу сложенији систем формирања вредности пословног субјекта приликом билансирања. Истраживања показују да се у системима перманентног инвентарисања, инвентарни биланси теже прилагођавају променама, односно да се услед перманентно измењеног стања залиха формирање билансне структуре теже обликује (Стојиљковић, 1980). Ови биланси су погодни за системе који немају перманентно мењање стања залиха и код којих се асортиман производа формира у условима имперфектних тржишта, где цене не зависе само од односа понуде и тражње (Ђорђевић, 2006).

Услови успостављања инвентарних биланса условљени су поред наведених фактора и организационом структуром пословног субјекта. Организационе претпоставке изискују нивое на којима је потребно билансирати инвентарне делове. Системи са једним монолитним механизмом пословне производности узрокују једнодомне инвентарне билансе. Они системи са више нивоа организационих производности условљавају да се приликом сачињавања инвентарних биланса формирају вишестепени биланси инвентарне структуре (Meigs & Meigs, 1999).

Инвентарни биланси не приказују структуру формирања вредности, што у условима савременог пословног амбијента може менаџменту да отежа доношење пословних одлука (Митровић и Вучић, 2015), јер нема полазних елемената за вредновање сумарних категорија, чак ни на нивоу појединачних елемената готових производа, који индиректне трошкове нису у стању да идентификују.

5. Закључак

Условљеност изражавања вредности пословних субјеката механизмима билансирања представља основно питање које савремени менаџерски домени разматрања постављају пред рачуноводство.

Вредности које биланси одражавају треба што веродостојније да прикажу структуру имовине и обавеза којом располажу пословни субјекти. У целовитости билансирања велики значај имају инвентарни биланси који превазилазе основно питање усаглашавања вредности залиха готових производа створених у производном процесу.

Књиговодствени биланси могу прелаз, односно корекцију стања вредности залиха готових производа, који се формирају у финансијском књиговодству на основу вредности из интерног обрачуна, да неправилно усагласе, док се таква ситуација надомештава инвентарним билансима.

Није могуће испоштовати потпуни процес билансирања књиговодственог биланса без кориговања и усаглашавања са инвентаром. Ово представља основни разлог да се инвентарисање као рачуноводствена радња обавезно спроводи код пословних субјеката, не само у фази њихвог оснивања већ и кроз обрачунске периоде.

Можемо закључити да инвентарни биланси поред својих предности у виду прецизности изражавања вредности пословних субјеката имају и недостатке, првенствено у домену приказивања изазивача вредности које књиговодствени биланси могу да прикажу кроз процес билансирања.

Литература

1. Ђорђевић, Д. (2006). *Микроекономија савремен приступ*. Нови Сад: Привредна академија.
2. Малинић, С. (2014). *Рачуноводствено извештавање у функцији развоја конкурентских стратегија*. 45. Симпозијум рачуноводство и пословне финансије у савременим условима пословања "Рачуноводство и менаџмент приватног и јавног сектора", Златибор.
3. Meigs, F. R. & Meigs, B. W. (2009). *Računovodstvo temelj poslovnog odlučivanja*. 9. izdanje. Zagreb: Mate.
4. Милојевић, И. (2010). *Рачуноводство*, Београд: ЦЕФИ.
5. Milojević, I., Mihajlović, M. & Cvijanović, M. (2012). Impact of organizational failure of relevance consolidated budget. *Ekonomika poljoprivrede*, 59(1), 63-71.
6. Митровић, А. и Вучић, В., (2015). Рачуноводствено информисање у функцији подршке пословном одлучивању у предузећу. *ХиТ менаџмент*, 3(2), 89-95.
7. Ранковић, Ј. (2013). *Теорија биланса*. Београд: Економски факултет.
8. Стевановић, Н. (2013). *Системи обрачуна трошкова*. Београд: Економски факултет.
9. Стојиљковић, С. (1987). *Модел аутоматизованог финансијско рачуноводственог информационог система у ЈНА*. Београд: Војноиздавачни и новински центар.
10. Шкарић, Јовановић, К. (2015). *Финансијско рачуноводство*. Београд: Економски факултет.

Примљено: 04.10.2016. Прихваћено: 06.10.2016.